

KRONIKK

Vindkraftens politiske veiskille

Det er nå vindkraftpolitikken utformes. Debatten i norsk offentlighet viser at et behov for avveining av grunnleggende verdier før dannelsen av en nasjonal vindkraftpolitikk.

Ekspansiv vindkraftutbygging har skapt stort engasjement og nasjonal debatt. Det siste året har vi sett en mobilisering av aktører og organisasjoner mot vindkraft langt utenfor lokalsamfunnets radius.

Mest urovekkende er kanskje radikaliseringsen av motstanden med bruk av trusler, sivil ulydighet og hærverk. Disse bevegelser og konflikter viser et økende behov for politiske verdivalg i vindkraftutviklingen. Ikke bare mellom klima og natur – men også om fordeling av økonomiske goder og lokal-demokratiske rettigheter.

Hva det er med dagens vindkraftpolitikk som provoserer? Hvilke verdivalg er nødvendige å drøfte i fremtidig nasjonal politikk?

Norsk vindkraftpolitikk har frem til nå manglet en reell energipolitikk. Det er kanskje fordi vindkraftutbyggingen de første 20 år gikk ganske tregt. Sett i bakspeilet kan de første ti år av norsk vindkraftpolitikk (1998–2008) forstås som et nasjonalt ekspertbyråkratisk felt. Formålet var å fremme en umoden fornybarteknologi og utvikle effektiv planlegging og regulering av vindkraftutbygging og dets konsekvenser.

Det andre tiåret (2009–2019) ble preget av en klima-kapitalistisk tankegang. Forutsigbarhet og lønnsomme rammebetingelser skulle fremme en markedsdrevet utbygging av fornybare energi, som også kunne bidra til å oppfylle nasjonale forpliktelser til EU og FN.

Nå ser vi den plan- og markedseffektive politikken virke. Sammen med teknologisk modning, økt etterspørsel, lønnsomhet og en etter hvert investeringsvillig (utenlandsk) kapital, har vi de siste årene sett en fordobling av utbygd vindkraftkapasitet sammenliknet med de første 20 årene. Derfor er det også på tide med en reell energipolitikk som ikke bare handler om behovet for fornybar energi eller avveining mellom klima og natur, men også om fordeling av goder og ulemper, rettferdige juridiske rammeverk og legitime (lokal) demokratiske planprosesser.

I dette bildet kan det være viktig å forstå hvilke drivkrefter og motkrefter som preger politikkefeltet.

– Vindkraft krever en grunnleggende politisk debatt. Helt grunnleggende handler det om å spørre: Er det verdt det? For hva og for hvem? spør kronikkforfatterne. FOTO: TORBJØRN WITZØE

Mest urovekkende er kanskje radikaliseringsen av motstanden med bruk av trusler, sivil ulydighet og hærverk.

I forskningsprosjektet WINDPLAN, finansiert av Norges Forskningsråd, studerer vi utviklingen av Norsk vindkraftpolitikk.

Vår forskning viser at hovedargumentene for utbygging av vindkraft handler om:

1) økt behov for fornybar energi for å møte krav om elektrifisering og globale klimautfordringer, 2) forsyningsikkerhet, 3) stabile

kraftpriser, 4) videreutvikling av fornybar nasjonen Norge, 5) grønn industriutvikling, og 6) distriktsutvikling og lokal verdiskaping.

Argumentene mot vindkraftutbygging peker på:

1) ødeleggelser av (uberørt) natur, konsekvenser for arts mangfold og sammenhengene økosystemer, 2) ramponering av landskap, den nasjonale naturidentiteten, og forstyrrelser av friluftsliv og rekreasjon, 3) degenerering av sted og stedstilhørighet, 4) urettferdig fordeling av goder og ulemper og utenlandsk kolonisering av norske naturressurser, 5) negative konsekvenser for lokal verdiskaping (reindrift, turisme, reiseliv, eiendomspriser), 6) ugjennomsiktig og lite troverdig konsesjonsprosess og 7) manglende (lokal) demokratisk forankring og juridiske rammeverk i forvaltningen.

Disse komplekse verdikonflikter kan ikke løses gjennom mer effektivitet eller lønnsomhet. De utfordrer selve konsesjonssystemets, verdiper-

spektiver og politikkenes grunnleggende legitimitet. Svaret ligger derfor heller ikke i å utpeke særlige områder eller øke statsforvaltningens makt til å gjennomføre utbygging.

Vindkraft krever en grunnleggende politisk debatt. Helt grunnleggende handler det om å spørre: Er det verdt det? For hva og for hvem?

Vi peker på fire politiske hovedutfordringer:

For det første må selve formålet og behovet for fremtidens vindkraftproduksjon avklares – har vi og i hvilken grad har vi behov for denne kraften og hvem har behov for den, klimaet, industrien eller energiforvalterne?

For det andre bør det presiseres hvordan ulike natur, landskaps- og stedsverdier skal vektas i forhold til energiproduksjon i konsesjonsprosessen – hva er viktigst, hva kan vi ofre, og hva bør vi bevare?

For det tredje må eierskap og forvaltning av energiens goder og ulemper lokalt og nasjonalt adre-

seres – hvem skal tjene på dette, lokalsamfunn, nasjonen Norge eller internasjonale kapitalforvaltere?

For det fjerde bør det utarbeides både juridiske og prosessuelle rammer for planlegging og utbygging som sikrer transparent og demokratisk medvirkning – hvem skal delta i planleggingen og hvem skal beslutte om det skal bygges?

Det er med andre ord behov for en reell energipolitikk på vindkraft. Det vil kanskje også kunne skape mer nyanuerte diskusjoner om hvilken rolle fornybar energi skal ha i fremtidens Norge – både lokalt og nasjonalt. Der har Norge heldigvis mye historisk tankegodt å bygge videre på som en gammel energiproduerende nasjon.

MIKAELA VASSTRØM, førsteamanuensis, Institutt for global utvikling og planlegging

HANS KJETIL LYSGÅRD, professor og viserektor for forskning og tverrfaglige satsinger

UNIVERSITET I AGDER